

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

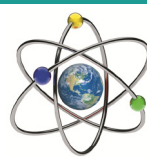
No9(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 522 sahifa,
2-sentyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'smirlarda hissiy bezovtalikning psixologik determinantlari sifatida o'z-o'zini baholash va o'ziga munosabat xususiyatlari.....	10
Ibraymova Altinay Esemuratovna	
Bo'lajak pedagoglar shaxsiyatida ksenofobiya xavfi: kasbiy deformatsiya omillari va uning pedagogik faoliyatga ta'siri	16
Abdiraximova Dildora Begimkulovna	
Biologiya ta'limida sun'iy intellektdan foydalanish: didaktik imkoniyatlar, muammolar va metodik yechimlar.....	20
Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Talabalarda mediasavodxonlik va tanqidiy fikrlash o'rtasidagi psixologik bog'liqlik.....	28
Adizova Muxabbat Muxitdinovna	
Oliy ta'lim rahbar-kadrlarida stressogen vaziyatlarni boshqarishning pedagogik-psixologik o'ziga xos jihatlari	32
Sultonov Mansur G'aniyevich	
Boshlang'ich ta'limda individual yondashuv orqali o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilash	37
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli resurs bazasini yaratish kompetensiyasi: tuzilma va mezonlar.....	41
Qo'qonboyeva Durdona Faxriddin qizi	
Biologiyani o'qitishda zamonaviy ta'lim metodlari.....	44
Joldasbayeva Gulchexra Maksetbayevna	
Organik fotoelementlarning moslashuvchanligini oshirish.....	49
Jalolova Pokiza Muzaffarovna	
Dzyudo sport turida texnik tayyorgarlikni takomillashtirishda maxsus mashqlardan foydalanish samaradorligi.....	54
Ko'palov Sanjar Ulug'bekovich	
Interactive Methods for Developing Sociolinguistic Competence in Higher Education	59
Baxramova Diyora Sanjar qizi	
Texnika yo'nalishi talabalarini ishlab chiqarish muhitiga tayyorlashda CDIO va sanoat korxonalari hamkorligining pedagogik imkoniyatlari	66
Gaffarov Xasan Ravshanovich	
Onkologik bemorlarga tashxisni bildirish madaniyati va uning psixologik oqibatlari (O'zbekiston misolida)...	70
Jonpo'lotova Manzura Jahonovna	
Malaka oshirish jarayonida rahbar-kadrlarning SOFT-kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi.....	75
Axrrova Umida Xamidullayevna	
Refleksiv ta'lim muhitida o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik parametrlari tizimi	81
Sadikova Shaxnoza Ulug'bek qizi	
Loyihaviy faoliyat asosida talabalarda mustaqil ta'lim kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmlari	87
Jabborov Toxirjon Maqsudali o'g'li	
Biologiya fanini o'qitishda biologiya (maxsus pedagogika: logopediya) yo'nalishi talabalarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	91
Hakimova Musharraf Fozilovna, Hasanova Zebo Davlatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda bolalar adabiyotining didaktik imkoniyatlari	96
Homiyatova Mavluda Amon qizi	
Boshlang'ich sinflarda raqamli ta'lim muhitini yaratish va interaktiv metodlardan foydalanish.....	101
Karimova Nargiza Raximovna	
Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalar asosida bolalarning soft skillsini rivojlantirish: interaktiv va sun'iy intellektga asoslangan yondashuvlar	109
Mamatqulova Nozimaxon Shavkat qizi	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida innovatsion pedagogik faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirish: kvazi-eksperimental tadqiqot.....	116
Nozimabonu Tojiboyeva	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axborotni tekshirish va dalillarga asoslangan xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	124
Abduraxmonova Gulandam Anvarjonovna	
Funksional yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini takomillashtirishning ustuvor jihatlari.....	130
Safarov Dilmurod Zoirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv faoliyati samaradorligini oshirishda o'qish savodxonligining ahamiyati	135
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish asosida matematika fanini o'qitishda o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish metodikasi.....	140
Sultonova Shahnoza Yusuf qizi	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitish metodikasini yosh omili asosida takomillashtirish.....	147
Akhmadaliyeva Nargizakhon Abdumalik qizi	
Tengdoshlar bilan munosabat sifatiga oilaviy muhitning bilvosita ta'siri	153
Baratullayeva Dilnoza Xabibullo qizi	
Bolalar kiyimlari va ular bilan bog'liq urf-odatlar (Buxoro vohasi misolida).....	156
G'iyosova Zarina Yusuf qizi	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy-metodik kompetentligi rivojlanganlik darajalarini kvalimetrik shkala asosida baholash	160
Niyozova Shahlo Abdusaitovna	
Bionika asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda ixtirochilik qobiliyatlarini rivojlantirishning samarali metodlari	167
Jumaboyeva Maxliyo Rashidbek qizi	
Talabalarning bilish faolligini oshirishning pedagogik mexanizmlari.....	172
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
Kredit-modul ta'lim tizimida talabalar mustaqil ta'limini neyropedagogik yondashuv asosida tashkil etishning pedagogik-didaktik tamoyillari.....	178
Farrux O'. Ibragimov	
Kichik maktab yoshdagi bolalarning o'quv faoliyatiga moslashishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	185
G'ofurova Madina Ikromjon qizi	
Rashk muammosining ijtimoiy-psixologik mazmun-mohiyati.....	189
Ummatova Sitora Shavkatulloyevna	
Bo'lajak o'qituvchilarda axborotni tanqidiy tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy aspektlari	196
Salayeva Sitora Serali qizi	
Nabi Jaloliddin ijodida tarixiy tafakkur va zamonaviylik uyg'unligi	201
Matchanova Mastura Baxrom qizi	
Geometriyani o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish	205
Sultonova Dilrabo Yusuf qizi	
ESP ta'limida syllabus design va uning arxitektura-qurilish yo'nalishlaridagi ahamiyati.....	210
Xayitova Dilnoza Bahtiyorovna	
Цифровизация и глобализация как факторы трансформации французского языка в XXI веке	214
Давронова Зульфия Бобоевна	
Key Highlights of a Dialect for Extraordinary Purposes.....	219
Berdiyeva Mekhriniso Kholmamatovna	
Transformatsion liderning maktabgacha ta'lim tizimidagi strategik va pedagogik ahamiyati.....	223
Mustafoev Maqsudbek Olim o'g'li	

Milliy komponentlarga asoslangan tasviriy san'at ta'limining asosiy metodik tamoyillari.....	227
Baltayeva Xalima Toraboyevna	
Arxitektura ta'limida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning kompetensiyaviy modeli	231
Abduvosiqova Dilafruz Djalaliddinova	
Bo'lajak tarix o'qituvchisi pedagogik-psixologik tayyorgarligining nazariy-konseptual modeli	236
Toshpo'latova Shaxnoza Shuhratovna	
The Impact of the Flipped Classroom Model in Uzbek Secondary Schools: Participation and Engagement	240
Khamidova Shabnam Gulakhmadovna	
Sharq va G'arb pedagogik an'analarida sun'iy intellekt vositasida tarbiya jarayonini transformatsiyalash: qiyosiy tahlil va metodologik yondashuvlar.....	244
Jamolova (G'anijonova) Mushtariybegim Bobirjon qizi	
Sport tayyorgarligi tizimida trenerlar faoliyatining mazmuni, tuzilishi va zamonaviy talablari	249
Ismailova Dildora Qudratullayevna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni son sanoqqa o'rgatishda didaktik vizual vositalarning turlari va ularning pedagogik ahamiyati.....	255
Kushakova Gulnora Egamqulovna, Valiyeva Sabina Shavkat qizi	
Bo'lajak tarbiyachilarning kognitiv-integrativ mobilligi, mohiyati va tarkibiy komponentlari.....	262
Mirzayeva Kamola Ikrom qizi	
Kursantlarda kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirishda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning psixologik-pedagogik ahamiyati.....	267
Shermatova Nazokat Safarovna	
PISA topshiriqlari asosida 5-sinf o'quvchilarining ilmiy tadqiqotlarni loyihalash kompetentsiyasini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	271
Zulayxo Mamajanova	
Лингводидактические основы развития письменной речи студентов на материале жанра травелога	275
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи, Хазраткулова Мохира Азизбековна	
Migrant oilalarning bola psixikasiga ta'siri	280
Baxtiyor Odilovich Saidov	
Трансформация рекламного дискурса в социальных сетях.....	284
Икрамова Мунира Маруфжановна	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini oshirishda web-platformalardan foydalanish modeli.....	289
Akramova Mohinabonu Mirg'olib qizi	
Teaching Translation Equivalence Through Comparative Analysis of Simultaneous and Written Translation: An Experimental Study in Uzbek-English Translation Education.....	294
Iskandarova Risolat Ravshanbekovna	
Oliy ta'limda falsafa fanini o'qitishning ahamiyati va dolzarbligi	299
Ismadiyrov Komil Maxamadiyrovich	
Anorganik kimyoda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan pedagogik tajriba-sinov ishlarining matematik-statistik tahlil natijalari.....	304
Boboyarova Nilufar Saydullayevna	
Maktabgacha yoshdagi duduqlanuvchi bolalar nutq nuqsonlarini qo'g'irchoq teatri asosida bartaraf etish texnologiyalarini takomillashtirish	310
Xasanbayeva Gulbahor Nasrullayevna, Arslanova Madina Mansurovna	
Musiqqa o'qituvchilarida cholg'u ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish (fortepiano asarlari misolida)	313
Rahimberganova Zuhra Shuxrat qizi	
Yosh xodimlarni kasbga moslashtirishda zamonaviy pedagogik metodlarning o'rni va ahamiyati	317
Adilov Baxadir Tanatarovich	

Bo'lajak o'qituvchilarni millatlararo muloqot madaniyatini rivojlantirishga tayyorlashning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari	321
Atamuratov Dilshod	
Концептуальные основы развития навыков академического вокального исполнительства у студентов образовательных программ по направлению "Музыкальное образование"	325
Ахмедова Чарос Ильхомовна	
Muammoli ta'lim orqali o'quvchilarning kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	332
Bekchanova Sabohat Matrasulovna	
Ixtisoslashtirilgan va ijod maktablari direktorlari kreativ salohiyatining tarkibiy tuzilmasi va baholash mezonlari	338
G'aniyeva Zarina Itolmas qizi	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv muhitni shakllantirish: mavjud muammolar va innovatsion pedagogik yechimlar	342
Gulyamova Aziza Otabek qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy madaniyatshunoslik kompetensiyasini shakllantirish metodikasi	346
Komiljonova Mohinur Allabergan qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida talabalarning global kommunikativ motivatsiyasini shakllantirish: pedagogik yondashuvlar	350
Qoravoyeva Shoir Zafarjon qizi	
Tafakkur muammosining pedagogik va psixologik asoslari	353
Shixova Inobat Omonovna	
Integral yondashuv asosida bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy tayyorlashda xorij tajribasi	358
Usmanova Shaxnoza Baxodirovna	
Arab tilidagi akademik matnlarni o'qib tushinishda sun'iy intellektdan foydalanishning metodik imkoniyatlari	363
Xalilova Hilola Sharopovna	
Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarida deontologik kompetentlikning mazmuni, tarkibiy komponentlari va funksiyalari	368
Yaqubova Donoxon Xo'janazar qizi	
Kognitiv yondashuv asosida sonning butun va kasr qismi qatnashgan tenglamalarni o'qitish metodikasi ...	372
Boboqulova Munisa Shavkat qizi	
Ta'lim sifatini monitoring qilishda elektron tizimlardan foydalanish samaradorligini oshirish: amaliy muammolar va takomillashtirish modeli	376
Oripova Shahzoda Zafarjon qizi	
Специфика подготовки фигуристов-одиночников на тренировочном этапе	380
Тохинова Шохсанам Фарход кизи	
Talabalarning Speaking ko'nikmasini rivojlantirishda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish	385
Rasulova Moxira Abdusalilovna	
Umumta'lim jarayoni uchun milliy dastur yaratish hamda amaliyotga joriy etish nazariyasi	388
Qurbonova Zebiniso Mamarajab qizi	
Ta'lim muassasasi rahbarining raqamli kompetentligi mazmuni va tarkibiy komponentlari	394
Shakadirova Nigora Irgashevna	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashda ijodkorlikni rivojlantirish: xorijiy tajriba va milliy model	398
Shabbazova Nodira Xamzayevna	
Мотивация к изучению английского языка у старшеклассников: теоретико-методологические основы, факторы и педагогические условия	403
Хаджиметова Дилноза Рахимовна	
Milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	408
Baxronova Shoir Yadorovna	

O'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish ko'rsatkichlari tuzilishi	415
Botirova G. B.	
Radioelektron qurilmalarni konstruksiyasi va loyihalash fanini o'qitishda virtual-real laboratoriya mashg'ulotlarining integratsiyalashgan metodik modeli	421
Baymatova Nargiza Tuxtabayevna	
Gender yondashuvi asosida o'quvchilarning huquqiy madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	427
Tojiboyeva Gulchexra Sadriddinovna	
Raqamli avlod o'quvchilarida axloqiy dunyoqarashni tarix ta'limi orqali shakllantirishning pedagogik mexanizmlari	437
Ahmedov Nodir Kodiraliyevich	
Zo'ravonlik tajribasini boshdan kechirgan bolalarda koping-strategiyalarining shakllanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	443
Komilova Komila Inomjon qizi	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini shakllantirishda ijtimoiy tarmoqlarning pedagogik imkoniyatlari va nazariy-metodologik tahlili	446
Abdurahmonova Shaxodat Faxridin qizi	
Kredit-modul tizimida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mustaqil talim olish imkoniyatlarini takomillashtirish modeli	453
A. X. Eshqorayev, M. Q. Urozov, Q. A. Eshqorayev	
Muhandislik kasbini shakllantirishda tasviriy san'at fanining o'rni va ahamiyati	456
Fazliddinova Gulasal Farhod qizi	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida axborot texnologiyalarini o'qitish uchun kompetensiyaga yo'naltirilgan adaptiv metodik tizim: kvazi-eksperimental tadqiqot dalillari	461
Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich, Xolbekov Abdusattor Maxammatovich	
Malakali voleybolchi qizlarning texnik tayyorgarligini takomillashtirish masalalari	470
Odilova Feruza	
Zamonaviy ta'lim muhitida talabalarning kasbiy-etik va muloqot madaniyatini rivojlantirishning amaliy holati va mavjud muammolar	477
Perdeshova Nargiza Yesenbayevna	
5-6 yoshli bolalarning ingliz tili mashg'ulotlarida kreativ faoliyatini baholash: montessori tamoyillariga mos diagnostik rubrika loyihasi	482
Sadoqat Karimova Abduxamidovna	
"Ilk qadam" davlat o'quv dasturining 3-nashri asosida bolalarning ijodiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish	489
Tursunova Kamolaxon Ulug'bek qizi	
Maktabgacha ta'lim jarayonida rivojlanish sohalarining o'zaro integratsiyasini ta'minlashga innovatsion yondashuvlar	495
Yigitaliyeva Gullola Mirobil qizi	
Temperament fenomenining evolyutsiyasi va ilmiy talqinlari	498
Dilmurodova Zilola Davron qizi	
Integrativ yondashuv asosida ingliz tili darslarida debat texnologiyasi orqali kreativ fikrlashni rivojlantirish ...	502
Abdulaxatova Shohsanam Adhamjon qizi	
SMART-SL metodikasi asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish	506
Shabdullayeva Lazokatxon Orifbekovna, Zumakova Dilbarxon	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligi komponentlari va ularning vazifaviy tavsifi ...	511
Shakarova Nilufar Zuvaydullayevna	
Diskret vaqtli seir epidemik model dinamikasi	516
Shukurova Shahnoza Sayfiddin qizi	

MUHANDISLIK KASBINI SHAKLLANTIRISHDA TASVIRIY SAN'AT FANINING O'RNI VA AHAMIYATI

Fazliddinova Gulasal Farhod Qizi

Navoiy davlat universiteti

Tasviriy san'at mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada mamlakatimiz umumiy o'rta ta'lim maktablarida "Tasviriy san'at" fanini o'quvchilarni muhandislik kasbiga yo'naltirish asosida o'qitishning o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. 5–7-sinf o'quvchilari bilan olib borilgan tadqiqotlar asosida tasviriy san'at fanini integrativ yondashuv asosida o'qitishning o'quvchilarning ijodiy, estetik, intellektual hamda kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'siri ko'rsatib berilgan. Xorijiy va mahalliy olimlar – S. Abdullayev, B. Azimov, R. Xasanov, N.N. Rostovtsev, E.V. Shoroxov, T.S. Komarovalarning ilmiy ishlari va tadqiqotlariga tayangan holda turli pedagogik yondashuvlar, zamonaviy metodlar hamda ularning amaliy natijalari tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada 5–7-sinflarda "Tasviriy san'at" fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda muhandislik kasbiga qiziqishni shakllantirishning muhim masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, kasb, tasviriy san'at, muhandislik, ijodiy rivojlanish, estetik tarbiya, amaliy faoliyat, amaliy san'at, dizayn, kasbiy kompetensiyalar, bilim, ko'nikma.

Abstract: This article analyzes the role and significance of teaching Fine Arts in general secondary schools with a focus on guiding students toward engineering professions. Based on research conducted among students in Grades 5–7, the study demonstrates the positive impact of an integrative approach to teaching fine arts on students' creative, aesthetic, intellectual, and professional development. Drawing on the scholarly works and research of international and local scholars, including S. Abdullayev, B. Azimov, R. Khasanov, N.N. Rostovtsev, E.V. Shorokhov, and T.S. Komarova, the article analyzes various pedagogical approaches, contemporary methods, and the results of their practical application. Furthermore, the article addresses key issues related to fostering students' interest in engineering professions through the teaching of Fine Arts in Grades 5–7.

Key words: education, profession, fine arts, engineering, creative development, aesthetic education, practical activity, applied arts, design, professional competencies, knowledge, skills.

Аннотация: В статье анализируются роль и значение преподавания предмета "Изобразительное искусство" в общеобразовательных школах страны с ориентацией учащихся на инженерные профессии. На основе исследований, проведённых среди учащихся 5–7-х классов, показано положительное влияние интегративного подхода к преподаванию изобразительного искусства на творческое, эстетическое, интеллектуальное и профессиональное развитие школьников. На основе научных трудов и исследований зарубежных и отечественных учёных – С. Абдуллаева, Б. Азимова, Р. Хасанова, Н.Н. Ростовцева, Е.В. Шорохова, Т.С. Комаровой – проанализированы различные педагогические подходы, современные методы и результаты их практического применения. Кроме того, в статье освещаются важные вопросы формирования у учащихся интереса к инженерным профессиям в процессе преподавания предмета "Изобразительное искусство" в 5–7-х классах.

Ключевые слова: образование, профессия, изобразительное искусство, инженерное дело, творческое развитие, эстетическое воспитание, практическая деятельность, прикладное искусство, дизайн, профессиональные компетенции, знания, умения.

KIRISH

Bugungi kunda har qachongidan ham ko'proq mustaqil ilmiy va kasbiy tayyorgarlikka ega bo'lgan yuqori malakali mutaxassislarga ehtiyoj mavjud. Mamlakatimizda umumiy o'rta ta'lim maktablarida "Tasviriy san'at" fanini muhandislik kasbiga yo'naltirib o'qitish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Chunki mamlakatimiz taraqqiyoti uchun raqobatbardosh kadrlar zarur va bu borada ta'lim sifatini oshirishga jiddiy e'tibor berilmoqda. O'quvchilarni muhandislik kasbiga qiziqtirish umumiy o'rta ta'lim muassasalarida dolzarb masala sifatida qaralmoqda. Bu kasbni egallash, eng avvalo, matematika, fizika, tasviriy san'at va chizmachilik fanlarini o'quvchilar tomonidan puxta o'zlashtirish bilan bog'liq.

Raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalar, ta'limni raqamlashtirish va elektron ta'lim resurslaridan foydalanish modellarini amaliyotga tatbiq etish jadallashmoqda. Muhandislik ta'limining sifati hamda samaradorligini oshirish borasida islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, tasviriy va amaliy san'at hamda dizayn yo'nalishlarini rivojlantirish, aholining badiiy-estetik didini yuksaltirish lozim.

Atoqli O'zbekiston xalq rassomlari va amaliy san'at ustalarining ibratli hayoti va ijodini keng targ'ib qilish hamda ular xotirasini abadiylashtirish kerak. O'zbekiston tasviriy va amaliy san'atini xalqaro darajada ommalashtirish zarur. Tasviriy va amaliy san'at hamda dizayn yo'nalishlarida yetuk mutaxassislarni tayyorlash tizimini takomillashtirishni yo'lga qo'yish kerak ^[1].

Ushbu muhim hujjatda belgilangan vazifalarni o'z vaqtida amalga oshirish uchun yo'l xaritasi ishlab chiqilib, uning ijrosini ta'minlashda dasturilamal bo'lib xizmat qilmoqda. Belgilab berilgan vazifalarni amalga oshirishda o'quvchilardan boshlab tayyorlanayotgan muhandislargacha kasbiy kompetensiyalar, bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish hamda rivojlantirish lozim.

Amaldagi metodikani, o'quv-metodik, o'quv-uslubiy, didaktik va texnik-texnologik ta'minotni bugungi kun talablari asosida takomillashtirish, shuningdek, zamonaviy kadrlarning bilim va ko'nikmalarini oshirish, olingan bilimlarni baholash mezonlari hamda o'qitishning pedagogik strategiyalarini ishlab chiqish dolzarb hisoblanadi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida tasviriy san'at darsliklari orqali o'quvchilarning tasviriy qobiliyatlarini rivojlantirish hamda tasviriy san'atni o'qitish metodikasi masalalari S. Abdullayev, B. Azimov, R. Xasanov, N.N. Rostovtsev, E.V. Shoroxov, T.S. Komarova kabi olimlarning ilmiy ishlarida yoritilgan.

V.I. Zagvyazinskiy tomonidan ijodiy pedagogik faoliyat nazariyasi, M.G. Davletshin, L.S. Vygotskiy, M.S. Kagan, B.M. Nemenskiy, T.Yu. Shpikalova va boshqalar tomonidan shaxsning ijodkorligi va ijodiy faolligi nazariyasining tamoyillari tadqiq etilgan.

O'quvchilarda naturadan rasm chizish ko'nikmalarini shakllantirish masalalari esa A.P. Sapojnikov, N.E. Radlov, N.N. Volkov kabi olimlarning ilmiy izlanishlarida o'rganilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Har qanday ijtimoiy va pedagogik muammoni hal etish hamda yangi didaktik modellarni yaratishdan avval mavjud o'quv jarayonining real holatini xolis, ilmiy-tanqidiy jihatdan diagnostika qilish talab etiladi. Tadqiqotimizning ushbu muhim bosqichida umumiy o'rta ta'lim maktablarining 5–7-sinflarida tasviriy san'at fanining o'qitilish holati, amaldagi o'quv dasturlari, darsliklar mazmuni hamda o'qituvchilar foydalanayotgan metodik yondashuvlar chuqur tahlil qilindi. Kuzatishlar va o'tkazilgan dastlabki so'rovnomalar shuni yaqqol ko'rsatdiki, bugungi kunda tasviriy san'at amaliyoti va uning tarixi o'rtasida jiddiy uzilish mavjud bo'lib, fanning intellektual salohiyati o'quvchilarga to'laonli yetkazilmayapti.

Eng avvalo, O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan "Tasviriy san'at" fani bo'yicha amaldagi Davlat ta'lim standarti (DTS) va o'quv dasturlari o'rganib chiqildi. Dasturga muvofiq, 5–7-sinflarda mazkur fan haftasiga 1 soatdan (yillik 34 soat) o'qitiladi. Biroq mavzular taqsimoti tahlili "San'atshunoslik asoslari va tasviriy san'at tarixi" yo'nalishi uchun ajratilgan soatlar darslarning umumiy hajmiga nisbatan juda kam (taxminan 10–15 foiz) ekanligini ko'rsatdi.

O'quvchilarga tarixiy faktlar, qadimgi sivilizatsiyalar san'ati yoki Uyg'onish davri kashfiyotlari alohida, chuqurlashtirilgan tahliliy mavzu sifatida emas, balki amaliy mashg'ulot (rasm chizish) oldidan atigi 5–10 daqiqalik qisqa "kirish suhbat" ko'rinishida taqdim etilmoqda.

San'atning eng qadimiy va keng tarqalgan turlaridan biri – tasviriy san'atdir. San'atkor o'z asarlarida voqea va hodisalar, turli holatlarning ma'lum bir ko'rinishini ifodalab, tasvir orqali ularning ichki mohiyatini ochib beradi, insonning ma'naviy qiyofasi, psixologik (ruhiy) holati va fikrlarini tasvirlaydi. Tasviriy san'at inson ongiga tez ta'sir etib, unda ezgu hislarni uyg'otadigan, ma'naviy olamini boyitadigan san'at turlaridan biridir ^[3].

Ayniqsa, muhandislarni tayyorlashda 5–7-sinflarda "Tasviriy san'at" fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarni muhandislik kasbiga yo'naltirishda zamonaviy usullar, vositalar va metodlarni qo'llash zarur. Buning uchun "Tasviriy san'at" fanini matematika, fizika va chizmachilik fanlari bilan integratsiyalab o'qitish lozim.

Integratsiya – predmetli bilimlar chegarasida yangi tasavvurlarni hosil qilish vositasidir. Birinchi navbatda, tabaqalashtirilgan bilimlar orasidagi bo'shliqlarni to'ldirish va ular o'rtasida aloqalarni o'rnatish lozim. U ta'lim oluvchining bilimini oshirishga, ta'limdagi tor ixtisoslashuvni yangilashga yo'naltirilgan. Shu bilan birga, integratsiya klassik o'quv predmetlarining o'rnini egallashi kerak emas, balki olinayotgan bilimlarni yaxlit bir tizimga birlashtirishi kerak, xolos. Muammoning murakkab tomoni integratsiyani ta'lim berish jarayonining boshidan oxirigacha dinamik ravishda rivojlantirishdan iborat ^[8].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Respublikamizda qishloq xo'jaligi muhandislarini tayyorlash bo'yicha izchil ishlar amalga oshirilmoqda. Iqlim o'zgarishiga moslashgan texnologiyalar, iqlim o'zgarishiga qarshi kurash strategiyalari va adaptatsiya usullarini o'rgatish, shuningdek, ekologik barqarorlikni ta'minlashda texnika va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishiga oid vazifalarni o'rgatish lozim.

"Tasviriy san'at" darslariga matematika, fizika va chizmachilik fanlarini integratsiyalash asosida "Tushunchalar tahlili", "Charxpalak", "Bumerang", "Zinama-zina", "Yelpig'ich" texnologiyalarini qo'llab, o'quvchilarni kasbga yo'naltirib o'qitish natijasida o'zlashtirish samaradorligi 80–82 foizga yetkazildi. Shunday qilib, 5–7-sinflarda "Tasviriy san'at" darslarida STEAM texnologiyasini qo'llash orqali ta'lim samaradorligi bo'yicha yuqori natijalarga erishish mumkinligi dalillandi. Bunda har bir mavzuni unga yondosh mavzular bilan bog'lash orqali fanlararo integratsiyani amalga oshirish lozim.

"Tasviriy san'at" darslarida matematika, fizika, chizmachilik, biologiya, ekologiya, agrar va texnika fanlarini integratsiyalash samarali natijalar ko'rsatadi. Albatta, yuqorida sanab o'tilgan yondashuvlar muhandislarni tayyorlash jarayonining zamonaviy talablarga mos kelishini ta'minlaydi va sohaning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Tadqiqot doirasida belgilangan maqsadga erishish uchun nazariy hamda empirik metodlar majmuasidan foydalanildi. Nazariy metodlarga falsafiy, san'atshunoslik, xorijiy va milliy pedagogik-psixologik adabiyotlarni o'rganish, qiyosiy tahlil qilish hamda pedagogik modellash kiritildi.

Empirik metodlar esa pedagogik kuzatish, anketa-so'rovnoma, suhbat, ta'lim sifatini tahlil qilish va pedagogik tajriba-sinov ishlarini o'tkazishni o'z ichiga oldi. Olingan natijalarning ishonchligini aniqlash va tasdiqlash uchun matematik-statistik tahlil usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Puxta ishlab chiqilgan reja asosida "Tasviriy san'at" fanini STEAM asosida integratsiyalab o'qitish metodikasi, o'quv topshiriqlari va baholash mezonlari maktab amaliyotiga joriy etildi. Tajriba-sinov ishlari Navoiy shahridagi 8-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi bazasida 2024–2025 hamda 2025–2026-o'quv yillarida, ya'ni 2024-yil oktyabr oyidan 2026-yil aprel oyigacha bo'lgan davrda amalga oshirildi. Tajriba-sinov jarayoniga maktabning 5-"A" va 6-"B" sinf o'quvchilari jalb etildi. O'tkazilgan monitoring natijalari shuni ko'rsatdiki, taklif etilgan yangi dars modellari o'quvchilarning nafaqat chizish texnikasini, balki fanga va muhandislik kasbiga bo'lgan ilmiy qiziqishi, o'zlashtirish darajasi hamda ijodiy tahlil ko'rsatkichlarining barqaror oshishiga xizmat qildi.

Maktablarda o'qitilayotgan 5-, 6- va 7-sinf darsliklarining matnli va vizual kontenti metodik jihatdan tahlil qilinganda, qator o'ziga xosliklar bilan birga, yechimini kutayotgan ayrim kamchiliklar ham aniqlandi. Masalan, 5-sinf darsligida o'quvchilar asosan tasviriy san'at turlari va janrlari bilan tanishadilar. Darslikda mashhur o'zbek va jahon musavvirlarining (V. Van Gog, R. Ahmedov, M. Nabiyeu) asarlari vizual namuna sifatida berilgan bo'lsa-da, ularning yaratilish tarixi, musavvirning psixologik holati yoki o'sha davrdagi texnologik muhit, jumladan, bo'yoqlarning fizik va kimyoviy tarkibi haqida kognitiv ma'lumotlar yetarli darajada yoritilmagan. Natijada o'quvchi asarning nomini eslab qolishi mumkin, biroq uning nima sababdan "buyuk asar" sifatida e'tirof etilishini tahlil qilishda qiyinchilikka duch keladi.

Xuddi shuningdek, 6-sinfda xalq amaliy san'ati – naqqoshlik, ganchkorlik va kulolchilik mavzulari o'tilganda, o'quvchilarga asosan tayyor islmiy va garih naqshlarining andazalari taqdim etiladi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, darsliklarda va amaliyotda ushbu naqshlarning asosini tashkil etuvchi matematik-geometrik qonuniyatlar – fraktallar, oltin kesim va simmetriya o'qlari yetarlicha tushuntirilmaydi. Matematika bilan integratsiyaning yetarli emasligi sababli o'quvchi murakkab me'moriy inshootlarni yaratishda qadimgi me'morlar qanday muhandislik hisob-kitoblarini amalga oshirganini to'liq tasavvur qila olmaydi.

7-sinf darsligida esa Sharq miniatyura maktablari yoritilgan bo'lib, asosan Kamoliddin Behzod asarlariga murojaat qilinadi. Biroq 13–14 yoshli o'quvchilarda jadal shakllanayotgan tanqidiy tafakkurni rivojlantirish nuqtayi nazaridan Sharq va G'arb tasviriy san'ati falsafasini qiyosiy tahlil qilish, miniatyurada nima sababdan perspektivaning o'ziga xos tarzda ifodalanishi va soyaning qo'llanilmasligi kabi mantiqiy masalalar yetarlicha ochib berilmagan.

Darsliklardagi mazkur holat o'qituvchilarning dars o'tish uslubida ham o'z aksini topmoqda. Navoiy viloyatidagi umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'tkazilgan ochiq dars kuzatuvlari va o'qituvchilar bilan olib borilgan muloqotlar natijasida maktab amaliyotida "reproduktiv", ya'ni mexanik ko'chirishga asoslangan o'qitish usuli hamon keng qo'llanilishi kuzatildi. Aksariyat darslarda o'qituvchi tayyor tasvirni yoki plakatni doskaga iladi va o'quvchilardan uni aynan nusxalashni talab qiladi. Dars yakunida esa baholash o'quvchining ijodiy g'oyasi yoki mavzuning tarixiy mazmunini qay darajada anglaganiga emas, balki tasvirni qanchalik o'xshatib ko'chirganiga asoslanadi.

Mazkur holatning psixologik oqibatlarini o'rganish maqsadida avstriyalik-amerikalik san'at pedagogi va san'at ta'limi nazariyotchilaridan biri Viktor Lovenfeld (Victor Lowenfeld)ning "Ijodiy va aqliy o'sish" ("Creative and Mental Growth", 1947) nomli fundamental asariga murojaat qilindi [10]. Lovenfeld bolalar ijodiyoti rivojlanishi bosqichlari nazariyasida 11–14 yoshli bolalarni, ya'ni aynan 5–7-sinf yoshidagi o'quvchilarni "psevdo-naturalistik bosqich" (Pseudo-naturalistic stage) bilan bog'laydi. Uning qarashlariga ko'ra, bu yoshda o'quvchilar o'zlari yaratgan tasvirlarga nisbatan tanqidiy munosabat bildirib boshlaydilar. Agar o'quvchining tasviriy faoliyatga oid tabiiy (motorik) qobiliyati nisbatan past bo'lsa va dars faqat "chiroyli chizish" talabi asosida tashkil etilsa, unda frustratsiya, ya'ni hafsalasi pir bo'lish holati yuzaga kelishi va san'atga bo'lgan qiziqishi pasayishi mumkin. O'tkazilgan tahlillar maktab amaliyotida mazkur holatning ayrim ko'rinishlari mavjudligini ko'rsatdi. Shu nuqtayi nazardan, o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini saqlab qolishning muhim yo'llaridan biri ularning kuchayib borayotgan intellektual va mantiqiy ehtiyojlarini qondirish, ya'ni obyektning tarixi, muhandislik xususiyatlari va falsafiy mazmunini STEAM integratsiyasi orqali tahlil qilishga o'rgatishdan iborat.

Maktablardagi yana bir muhim muammo – fanlararo integratsiyaning yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligidir. O'quvchi fizika darsida yorug'lik dispersiyasini, tarix darsida Temuriylar davrini, matematika darsida esa geometrik shakllarni o'rganadi. Biroq tasviriy san'at darsida ushbu bilimlarning barchasi yagona vizual san'at asari doirasida o'zaro birlashtirilmaydi. O'tkazilgan so'rovnoma qatnashgan pedagoglarning 68 foizi vaqtning cheklanganligi, metodik qo'llanmalarining yetishmasligi hamda boshqa fanlarga, masalan, arxitektura yoki matematikaga oid bilimlarining yetarli emasligi sababli integrativ darslarni tashkil etishda qiyinchiliklarga duch kelishlarini qayd etdilar.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) yetarli darajada foydalanilmasligi ham fanning ta'sirchanligini pasaytiruvchi omillardan biri hisoblanadi. "Raqamli avlod" vakillari bo'lgan bugungi o'quvchilarni an'anaviy plakatlari yoki faqat ma'ruza shaklidagi mashg'ulotlar orqali san'at tarixiga qiziqtirish murakkab. Maktablarda interaktiv doskalardan samarali foydalanish, Luvr yoki Ermitaj kabi jahon muzeylariga virtual sayohatlar (VR) tashkil etish, qadimgi me'moriy obidalarining 3D modellarini namoyish etish kabi imkoniyatlarni o'quv jarayoniga tizimli ravishda kiritish muhim ahamiyatga ega.

Nazariy o'rganishlar, maktablardagi pedagogik kuzatishlar va xalqaro psixologik nazariyalar tahlili natijasida 5–7-sinflarda tasviriy san'at tarixini o'qitishdagi mavjud muammolar quyidagi asosiy yo'nalishlarda tizimlashtirildi:

- 1. Nazariya va amaliyot o'rtasidagi uzilish.** Darsliklar va amaliyotda san'at asarining tarixi uning amaliy tahlili bilan yetarli darajada mantiqiy bog'lanmagan, tarixiy ma'lumotlar ko'pincha qisqa faktlar ko'rinishida taqdim etiladi.
- 2. Reproduktiv metodikaning ustunligi.** O'quvchilardan san'at qonuniyatlarini mustaqil kashf etish va tahlil qilish o'rniga, ko'proq tayyor namunalarni ko'chirib chizish talab etiladi. Bu esa Lovenfeld nazariyasida qayd etilgan o'smirlarning ijodiy va aqliy rivojlanish xususiyatlarini yetarlicha hisobga olmaslikka olib kelishi mumkin.
- 3. STEAM integratsiyasining yetarli emasligi.** Tasviriy san'at fani aniq va tabiiy fanlar – matematika, fizika, texnologiya – hamda tarix fani bilan yetarli darajada gorizontal integratsiya qilinmagan. Natijada o'quvchilarda voqelikni yaxlit idrok etish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmaydi.
- 4. Metodik ta'minot va AKTdan foydalanishdagi bo'shliqlar.** O'qituvchilarga san'at tarixini interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar (keys-stadi), virtual reallik va boshqa raqamli vositalar orqali o'qitishga yordam beradigan zamonaviy metodik qo'llanmalar hamda innovatsion dars ishlanmalari majmuasi yetarli emas.

Mazkur diagnostik tahlil fanni o'qitishdagi mavjud muammoli jihatlarni aniqlash bilan birga, tadqiqotning keyingi bosqichida yechim topilishi lozim bo'lgan asosiy yo'nalishlarni ham belgilash imkonini berdi. San'at tarixini faqat faktlarni yodlashga asoslangan ta'lim mazmunidan o'quvchini mustaqil fikrlashga, atrof-muhitni matematik, muhandislik va estetik qonuniyatlar asosida tahlil qilishga o'rgatuvchi STEAM yondashuviga asoslangan ta'lim jarayoniga aylantirish zamonaviy maktab ta'limining dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umumiy o'rta ta'limning 5–7-sinf o'quvchilarini "Tasviriy san'at" fanidan muhandislik kasbiga yo'naltirib o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanishning samarali metodlarini o'rganish, ularni amaliyotda sinab ko'rish hamda mazkur metodlarning an'anaviy dars o'tish usullaridan farqli va afzal jihatlarni tadqiq etish, ulardan yanada samarali foydalanish yo'llarini izlash va ishlab chiqish, ayniqsa, ta'lim rivojlanishining hozirgi sifat bosqichida muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini, ko'z bilan chamalash,

ko'rish xotirasi, topqirlik va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishda umumta'lim maktablarida o'qitiladigan "Tasviriy san'at" fanining ahamiyati katta.

Umumta'lim maktablarida ibtidoiy jamoa davri san'atini o'quv jarayoniga olib kirish o'quvchilarni insoniyat tarixini chuqurroq o'rganishga hamda undan ijobiy taassurotlar olishga undaydi. Shu bilan birga, tarixiy san'at namunalarini o'rganish o'quvchilarning tasviriy tafakkuri, kuzatuvchanligi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, 5–7-sinf o'quvchilarining texnika, qishloq xo'jaligi va boshqa ishlab chiqarish sohalarida muhandislik kasbining nihoyatda zarur ekanligi haqidagi tasavvurlarini kengaytirish, ularda mazkur kasbni tanlashga qiziqish uyg'otish hamda muhandislik faoliyatiga oid amaliy ishlarni bajarish ko'nikmalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. – Toshkent, 2022. – URL: <https://lex.uz/uz/docs/5841063>
2. Umumiy o'rta ta'limning Davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi (Tasviriy san'at fani bo'yicha). – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, 2017.
3. Abdiraslov S., Boymetov B., Tolipov N. Tasviriy san'at: o'quv qo'llanma. – Toshkent: Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2012. – 176 b.
4. Ali A. Generative AI in Education: Opportunities and Challenges in Art and Design // Journal of Educational Technology. – 2023. – Vol. 45, No. 2. – P. 112–128.
5. Armstrong T. Multiple Intelligences in the Classroom. – Alexandria, VA: ASCD, 2009.
6. Abdiraslov S. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012.
7. Bulatov S. O'zbek xalq amaliy bezak san'ati. – Toshkent: Mehnat, 1994.
8. Mavlyanova R., Raxmankulova N. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi. – Toshkent: Voris-nashriyot, 2013. – 240 b.
9. Kuziyev T., Abdiraslov S., Nurtov O., Sulaymonov A. Tasviriy san'at: 5-sinf uchun darslik. – Toshkent: O'zbekiston, 2020.
10. Lowenfeld V. Creative and Mental Growth. – New York: Macmillan, 1947.
11. Muratov X., Mirxakimova D., Abdullayev K. Tasviriy san'at: 6-sinf uchun darslik. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022.
12. Sulaymonov A., Muhamedjanova S., Sulaymonova Z., Xaytmetov D. Tasviriy san'at: 7-sinf uchun darslik. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.